עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה א סמג לאוין קיד ועשין רמג:

יד ב מיי' פ"א שם הל' א ופ"ב הל' ג:

טו ג מיי' פ"א שם הל' יד:

טז ד מיי' שם הל' טז:

יז ה מיי' פ"ב שם הל' ה סמג לאוין קד טוש"ע אה"ע סימן טו סעי' טז:

יח ו מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעי' י:

יט ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

כ ח מיי' פ"א מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סימן רעו סעיף ד:

* * *

תוספות ישנים

את שאין להם היתר בחיי אוסרן. נדה בשעת הדם ואשת אח בחיי בעלה: מותר בראשונה ובשלישית ואינו אסור בה מטעם דנשואין [דשניה] לא הוו כלום מטעם הראשונה וביאתה הוי כמו אנוסה ואמרי' נושאין על האנוסה דאם אנס אשה אינו אסור בקרובותיה והשתא מייתי מהכא דאף מן האם אסורה מדקאמר אסור בשניה דוקא ובשלישית שרי משום דאין קדושי שניה כלום. הא אי הוה שרי בשניה הוי אסור בשלישית מפני שהיא אחותה אע"ג דשלישית הוי אחות שניה מן האם לגמ'. וה"ה דה"מ לאתויי ולאוכוחי בכולה בלא דוחק מסיפא דמשמע דאף מן האם אסירה. דקאמר מתה הראשונה מותר בשניה וברביעית ואסור בשלישית

* * *

מוסף רש"י

מכל התועבות האלה. בפרשת עריות כתיב (קידושין סז:). **בזכור משכבי אשה כתיבא.** ומאי קא מבעיא ליה כל דמחייב באשה מחייב נמי ביה (סנהדרין נה.). **אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה.** שלא מאמה, חזרו ואמרו לו מתה השניה ונשא אחותה של שניה מאמה ולא מאביה, ונמצאת שלישית רחוקה מן הראשונה ולא קרובתה היא, חזרו ואמרו לו מתה ונשא אחותה של שלישית זו מאביה ולא מאמה, נמצאת רביעית רחוקה מן השניה וכל שכן מן הראשונה, חזרו ואמרו לו מתה ונשא אחותה מאמה ורחוקה מן השלישית, ואחר כך אמרו לו שכולן קיימות (לקמן צה.). **מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית.** שאין קרובות זו לזו, אע"ג שהשלישית אחות השניה היא, שריא, דקדושי שניה לא תפסי, דאחות אשה היא והויא לה כאנוסה ומפותה ותניא אנס אשה מותר לישא בתה, דלא אסרה תורה אלא אחות אשה והיכא דלא תפוס קדושין לאו אשה היא, וכן חמישית אף על פי שהיא אחות הרביעית מותרת הואיל ותפסי קדושי שלישית נמצאת ביאה רביעית שהיא אחות שלישית ביאת זנות ולא אסרה חמישית עליו (שם). **ופוטרות צרותיהן.** אם מת ונפלו ליבם וייבם את אחת מהן נפטרה צרתה (שם). **ואסור בשניה וברביעית.** בשניה משום ראשונה וברביעית משום שלישית (שם). **לאחר מיתת הראשונה.** שאמת היו הדברים של ראשונה ושאר הדברים שקר היו (שם). **ואסור בשלישית.** מפני שניה, **ובחמישית.** מפני רביעית (שם).

אלא רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין. דכיון דשריא רחמנא אחר מיתה אין סברא לומר דאסירא בחיי בעלה דלא מיסתבר שיהא בא הכתוב לומר דאתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת אי לאו דמוכח קרא בהדיא:

בזכור מהו. הא דלא יליף זכור ובהמה מהקישא דרבי יונה משום דלאו מקורה הערה כתיב והנהו לא שייך בהו מקור ועוד דאפסקינהו בקרא דמולך אי נמי משום דזכור ובהמה לא חשיב ביאה דאין דרך ביאה בכך ולהכי בפרק ארבע מיתות (סנהדרין נד:) צריך אזהרה ועונש לשוכב ונשכב בזכור אע"ג דבעלמא לא בעי קרא לחייב האשה הנשכבת: **אמרו** לו מתה אשתך כו'. בתלתא הוה סגי אלא קמ"ל דאף על פי שיש ערבוב שכל חמשתן שלשלת אחוה וצריך להוציא האסורות לא גזרינן הנך דשרינן אטו הנך דאסירן:

צרותיהן. איצטריך אע"ג דס"ד דמוטב שיחלוץ הצרות גזירה שלא יחלוץ לשניה או רביעית:

מאשת

ביומי תליא מילתא אשת אח בבנים תליא רחמנא אלא פריך הכי מה לנדה ואשת אח שכן אין אוסרן מתירן תאמר באשת איש שאוסרה מתירה אלא [א]אמר ר' יונה ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע אמר קרא [1]כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות הוקשו כל העריות כולן לנדה מה נדה בהעראה אף כל בהעראה ואלא נדה דכתיבא גבי אשת אח למה לי לכדרב הונא דאמר רב הונא רמז ליבמה מן התורה מנין מנין הא כתיב [2]יבמה יבא עליה אלא רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין האי סברא היא מדאמר רחמנא לאחר מיתת בעלה שריא מכלל דבחיי בעלה אסורה ודלמא לאחר מיתת בעלה מצוה בחיי בעלה רשות אי נמי לאחר מיתת בעלה אין בחיי בעלה לא [ב]ולאו הבא מכלל עשה אמר קרא [3]ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא וכי אשת אחיו נדה היא אלא כנדה מה נדה אף על פי שיש לה היתר לאחר מכאן [א]בשעת איסורא בכרת אף אשת אח [נמי] אף על פי שיש לה היתר לאחר מכאן [ב]בחיי בעלה בכרת אלא העראה דכתיבא גבי אחות אב ואחות אם למה לי לכדבעא מיניה רבינא מרבא [ג]המערה [ג]בזכור מהו [4]משכבי אשה כתיבא אלא המערה בבהמה מהו אמר ליה אם אינו ענין להעראה דכתיבא גבי אחות אב ואחות אם דאתיא בהקישא מדרבי יונה [ד]תנהו ענין להעראה דבהמה מכדי בהמה חייבי מיתות בית דין היא מאי טעמא כתיב להעראה דידה גבי חייבי כריתות לכתוב גבי מיתת בית דין ונילף מיתת ב"ד ממיתת ב"ד [ד]איידי דכוליה קרא לדרשא אתי כתיב ביה נמי הא מילתא לדרשא מאי דרשא דתניא [5]ערות אחות אביך לא תגלה [ה]בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב בין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם ודין הוא חייב כאן וחייב באחותו מה אחותו [ו]בין מן האב בין מן האם אף כאן בין מן האב בין מן האם או כלך לדרך זו חייב כאן וחייב בדודתו מה דודתו [ז]מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם נראה למי דומה דנין איסור הבא מאליו מאיסור הבא מאליו ואל תוכיח דודתו שאין איסור הבא מאליו או כלך לדרך זו דנין קרובי האב מקרובי האב ואל תוכיח אחותו שקרובי עצמו תלמוד לומר ערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם [6]ערות אחות אמך לא תגלה בין מן האב בין מן האם למה לי למכתבא באחות אב למה לי למכתבא באחות אם אמר רבי אבהו צריכי דאי כתב רחמנא באחות אב שכן יש לה חיים אבל אחות אם אימא לא ואי כתב רחמנא באחות אם שכן ודאית אבל אחות אב אימא לא צריכא ודודתו דפשיטא ליה לתנא דמן האב ולא מן האם מנא ליה אמר רבא אתיא דודו דודו כתיב הכא [7]ערות דודו גלה וכתיב התם [8]או דודו או בן דודו יגאלנו מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם והתם מנלן אמר קרא ממשפחתו יגאלנו [ח]משפחת אב קרויה משפחה [ה]משפחת אם אינה קרויה משפחה והדתנן [ו]אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשניה וברביעית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה מותר בשניה וברביעית ופוטרות צרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית

אלמא

ביומי תליא מילתא. אפי' אם מת האוסרה שפסקה דם בראייה ראשונה אסורה כל שבעה: **בבנים תליא.** אם יש לה בנים אפילו מת אחיו: **אין אוסרן מתירן.** אין כח באוסר להתיר אלא דבר אחר מתירה ימים מתירין את הנדה ואשת אח כשהוא ערירי: **הוקשו כל העריות לנדה.** שהרי כאן הוקשו כולן זו לזו ונדה כתובה בפרשת עריות: הלכך בהעראה ילפינן כולהו מנדה: **נדה דכתיב גבי אשת אח.** דילפינן מיניה לעיל העראה לאשת אח מנדה: **בחיי בעלה.** אם גירשה אחיו: **ולאו הבא מכלל עשה עשה.** אבל כרת ליכא: **משכבי אשה.** וכיון דבאשה הוי העראה משכב ממילא איתסרא בזכור דהא בזכור כתיב משכבי אשה: **המערה בבהמה.** שלא גמר ביאתו: **ואחות אב ואחות אם** לאו מחייבי מיתות הן דלא כתיבא בהו מיתה: **ליכתבה במיתת בית דין.** כגון באמו וחמותו וליתא נמי אם איתו ענין להו דאתיא בהיקשא דר' יונה תנהו ענין לבהמה: **איידי דכוליה קרא.** דכתיב באחות אב ואחות אם בפרשת קדושים תהיו לדרשא אתא כדתניא לקמן כתיב ביה נמי העראה בלא צורך לדרשא דבהמה: **ערות אחות אביך.** קרא דאחרי מות קמא נקט: **בין.** שהיא אחות אביך מן האב בין מן האם: **מה אחותו בין מן האב בין מן האם.** דכתיב בת אביך או בת אמך: **מה דודתו מן האב ולא מן האם.** שאם היה דודו אחי אביו מן האם ולא מן האב אין אשתו עליו ערוה ולקמן בעי מנלן: **דודתו אין איסורה בא עליו מאליו.** אלא על ידי קדושי דודו: **ולא תוכיח אחותו.** וכיון דלא נפקא לן מדינא תלמוד לומר מקרא שני בפרשת קדושים תהיו ערות אחות אביך ואחות אמך לא תגלה ואין צריך להזהיר שכבר הזהיר ולא הוה ליה לאשמועינן אלא עונש כדעבד באשת אח ובאחותו איש כי יקח אחות אביו ואחות אמו עונש ישאו וקרא יתירא הוא לרבות אחות אביו מן האם ואחות אמו מן האם: **למה לי למכתב.** הא' קרא יתירא בתרוייהו לכתוב בחדא ותיתי אידך מינה: **יש לה חיים.** דמשפחת אב קרויה משפחה דכתיב ויתילדו על משפחותם לבית אבותם (במדבר א): אחות אם ודאי קרובתו אבל אחות אב שמא מ"ו אין זה אביו: **מה להלן מן האב.** אם אחי אביו מן האב הוא הוי קרוב לענין גאולה יותר ומצות גאולה מוטל עליו יותר מקרובי האם אף כאן מן האב ולא מן האם: ה"ג **ממשפחתו יגאלנו משפחת אב קרויה משפחה כו':** **והא דתנן אמרו לו מתה אשתך כו'.** כגון דינה בת לאה מיעקב ויוכבד בת לאה מאהרן ושרה בת אהרן מקטורה ורבקה בת קטורה מבתואל ומלכה בת בתואל מתנה וראובן נשא את מלכה והלך למדינת הים אמרו לו מתה אשתך ונשא את רבקה שהיא אחותה מאביה חזרו ואמרו לו מתה רבקה ונשא את שרה אחותה מאמה אמרו לו מתה שרה ונשא את יוכבד אחותה מאביה אמרו לו מתה יוכבד ונשא את דינה אחותה מאמה חזרו ואמרו לו כולן קיימות: **מותר בראשונה.** במלכה אשתו: **ובשלישית.** שרה לפי שרבקה לא היו קדושיה קידושין וביאתה כאונס הוא ומותר בשרה אחותה דתנן (לקמן דף נז.) נושאין על האנוסה: **ובחמישית.** דינה ואע"פ שהיא אחות יוכבד הרביעית לפי שביאת יוכבד פיתוי היא ואינה קידושין מפני שהשלישית היו קידושיה קידושין: **ופוטרות צרותיהן.** אם מת וחלצו האחין לאחת מהן פוטרות צרותיהן: **ואסור בשניה.** מפני הראשונה וברביעית מפני השלישית:

אלמא

מסורת הש"ס

א) לעיל ח. קידושין סז: כריתות ג:, ב) לקמן נו: סח. עג: פסחים מא: זבחים לז. חולין פא., ג) סנהדרין נה., ד) פסחים סו: לקמן עד. סוטה ג. ב"ק מא. ס. פד. פה. וע"ע שבועות ז. יח. סנהדרין עג:, ה) ב"ב קטו: קי:, ו) לקמן נו., ז) ויקרא יח, ח) עי"ש, ט) ויקרא יח, י) ויקרא כ, כ) ויקרא יח, ל) ויקרא כ.

* * *

תורה אור השלם

1. כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העשת מקרב עמם: ויקרא יח כט
2. כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: דברים כה ה
3. ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה הוא ערות אחיו גלה ערירים יהיו: ויקרא כ כא
4. ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה הוא: ויקרא יח כב
5. ערות אחות אביך לא תגלה שאר אביך הוא: ויקרא יח יב
6. ערות אחות אמך לא תגלה כי שאר אמך הוא: ויקרא יח יג
7. ואיש אשר ישכב את דדתו ערות דדו גלה חטאם ישאו ערירים ימתו: ויקרא כ כ
8. או דדו או בן דדו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השיגה ידו ונגאל: ויקרא כה מט

* * *

תוס' רי"ד מקמאי

בעלמא: **תניא** ערות אחות אמך לא תגלה בין מן האב בין מן האם. (ומן האם), אשה אל אחותה לא תקח בין מן האב בין מן האם ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא מן האב ולא מן האם דאתיא דודו [דודו] כתיב הכא דודתך היא וכתיב התם או דודו או בן דודו יגאלנו מה להלן מן האב ולא מן האם דכתיב ממשפחתו יגאלנו ומשפחת אב קרויה משפחה ומשפחת אם אינה קרויה משפחה ומה שכתב הר"ב אלפס בענין העראת אשה לבעלה כבר כתבתי בקדושין סברת האחרים תוספת על סברת הרב ז"ל ולפי סברת הרב ז"ל משמע דביאה בלא חופה קונה לירושה וליטמא לה ובפ' נערה שנתפתתה (מ"ח:) תניא נמי אי שהיתה לה חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נשואין אע"פ שכתובתה בבית אביה ומתה בעלה יורשה. בד"א לירושתה אבל